

Список використаних джерел:

1. Про страхування : Закон України від 18.11.2021 № 1909-IX ; станом на 15 листоп. 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1909-20#Text>.
2. Адаптація страхового ринку України до глобальних викликів: євроінтеграційний контекст. Economy and Society. 2024. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/5516>.
3. Войтенко І. В. Електронне страхування в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. Економіка та суспільство. 2024. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/2323670>.
4. Воєнний вплив на страховий ринок України. CRUST. 2023. URL: <https://crust.ust.edu.ua/server/api/core/bitstreams/bde1b9d9-9243-46cd-9ae1-226b90815ca2/content>.
5. Гончар Є.А. Мікуляк К.А. Розвиток страхового ринку України в умовах воєнного стану. Трансформація фінансової системи України: тенденції та перспективи розвитку : матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Миколаїв; 23-24 листопада 2023 р. Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 10-12.

САВЧЕНКО Катерина,

здобувачка вищої освіти факультету економіки

Науковий керівник – **Бобирь О.І.**, канд. екон. наук, доцентка, доцентка кафедри фінансів, банківської справи та страхування,

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара, м. Дніпро

ЕВОЛЮЦІЯ СТРАХУВАННЯ ТА СТРАТЕГІЧНІ ВЕКТОРИ РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ

Страхування зазнало поступової еволюції, що віддзеркалює зростаючу складність економічних відносин та роль держави в антикризових механізмах. У нестабільні періоди взаємне страхування підтверджує свою здатність швидко мобілізувати ресурси. Сучасні виклики світової нестабільності вимагають інтеграції історичних принципів із прогресивними практиками – чіткими мінімальними рівнями виплат, оновленими довідниками ОСАЦВ, новими продуктами житлового страхування та професійною сертифікацією посередників – для закріплення довіри населення та підвищення фінансової стійкості ринку.

Взаємне страхування виникло ще в глибокій давнині як своєрідний механізм спільного захисту від ризиків без мети отримання прибутку. Перші письмові свідчення датуються Вавилонією (1792–1750 рр. до н.е.), де учасники торговельних караванів домовлялися про взаємодопомогу за системою «розкладки»: кожен вносив частину вантажу до спільного фонду, з якого відшкодовували збитки у разі пограбування, крадіжки чи зникнення товару [4]. Подібні домовленості поширилися далі на майно мореплавців у Палестині, Сирії, країнах Перської затоки, Фінікії та Стародавній Греції, а в Римській імперії в I ст. до н.е. солдати створювали похоронні клуби для колективної

оплати похоронних витрат – прообраз сучасного страхування життя з виплатами «втрата годувальника» [2].

У середньовічній Європі взаємне страхування отримало новий імпульс завдяки купцям і ремісникам, які об'єднувалися в гільдії та цехи з річними внесками до спільних фондів. Спочатку ці кошти використовувалися і на повсякденні потреби, але з часом із них виділилися спеціалізовані страхові фонди, які виконували виключно функцію відшкодування збитків учасникам. Такий підхід зберігався аж до XIV ст., коли в Італії на базі морського кредиту почали виникати перші комерційні страховики. Водночас наприкінці XVII – початку XVIII ст. у Європі з'явилися перші взаємні товариства (наприклад, «взаємне страхування млинів» в Нідерландах у 1663 р. і British Amicable Society у Великобританії в 1706 р.), що заклали основу для подальшого законодавчого врегулювання та широкого застосування некомерційних форм страхового захисту [3].

У кризові періоди взаємні страхові фонди демонструють високу стійкість завдяки поєднанню приватних внесків учасників із державною підтримкою та чітким регуляторним механізмом. Найяскравіший приклад – Франція кінця XIX – початку XX ст., де в 1856 р. було ухвалено закон про пенсійний фонд під контролем уряду. Він фінансувався за рахунок субсидій держави та відрахувань товариств взаємного страхування, а виплати отримували лише члени фонду, які досягли 50 років і не менше 10 років були його учасниками. Така схема поєднувала індивідуальну відповідальність і загальнонаціональну безпеку в старості, що особливо важливо під час економічних потрясінь [1].

Другим зразком є «Бернська система» добровільного безробітного страхування, започаткована в Берні 1893 р. Муніципальна каса, яку співуправляли страхувальники й міська влада, формувала фонд із внесків громадян, добровільних відрахувань підприємців та місцевих субсидій. Члени могли отримати допомогу протягом 70 днів на рік за умови мінімального дев'ятимісячного членства, а спеціальне бюро опікувалося пошуком нового місця роботи. Зі зростанням безробіття така система давала змогу швидко мобілізувати ресурси та знизити соціальну напругу. Аналогічно, у Німеччині наприкінці XVIII–XIX ст. добровільні «допоміжні каси» стали основою для обов'язкового страхування майна від вогню (після 1780 р.) і медичного страхування (з 1883 р.), демонструючи ефективну трансформацію приватної ініціативи у державні соціальні програми [5].

Інтеграція неприбуткових взаємних товариств прямо в законодавче поле відкриває шлях до оперативного залучення додаткових ресурсів у кризові моменти. Запровадження чітких норм, які визнають фонди взаємного страхування як легітимний інструмент, дозволить швидко мобілізувати внески учасників без необхідності чеку від інвесторів, скорочуючи час реагування на шоки ринку. У Франції ще в середині XIX століття подібна модель пенсійного фінансування за участю взаємних товариств продемонструвала високу ефективність: держава фінансувала лише частину, а решту покривали фонди

взаємного страхування, що знизило навантаження на бюджет і розширило коло бенефіціарів. Після впровадження мінімального рівня виплат на рівні 30 % від зібраних премій та обмеження комісій посередників (приблизно до 50 %) у низці країн ЄС спостерігається стійке зростання довіри клієнтів і водночас – збереження рентабельності страховиків, адже прозора частина доходу стимулює участь широких груп підприємців.

Розширення продуктової лінійки через підвищення лімітів ОСАЦВ і актуалізацію довідників виплат сприятиме зростанню якості обслуговування та зниженню прихованих витрат клієнтів. Наприклад, у Китаї щорічний перегляд максимальних сум виплат по обов'язковому автострахуванню і відмова від ремонту вживаними запчастинами скоротили час врегулювання збитків на 20 % та покращили репутацію галузі. Аналогічно, у Канаді місцеві програми страхування житла вразі стихійних лих доповнюються податковими кредитами для власників полісів, що заохочує населення укладати договори та створює додатковий «буфер» для державного бюджету під час повеней чи торнадо.

Покращення якості послуг через підготовку та атестацію страхових посередників вирішує проблему низького рівня фінансової грамотності клієнтів. У США та Індії обов'язкові ліцензійні іспити для агентів і брокерів уже десять років гарантують, що кожен консультант відповідає єдиному стандарту знань. Паралельно в Японії успішно реалізовано поділ функцій постпродажного обслуговування між банками та страховиками: клієнт одразу звертається до свого банку, а всі технічні запити автоматично передаються страховій компанії, що скорочує час вирішення звернень у середньому на 30 %. Таке поєднання сертифікації персоналу й оптимізації процесів ставить основу для стабільності та зростання ринку, навіть коли загальна економічна ситуація залишається непередбачуваною.

Еволюція страхових механізмів свідчить про незмінну цінність солідарності та законодавчого забезпечення, що поєднують приватні внески та публічну підтримку. Запровадження мінімального рівня виплат на рівні 30 %, обмеження комісій до 50 %, підвищення лімітів ОСАЦВ і розвиток житлового страхування, а також обов'язкові ліцензійні іспити і розподіл постпродажних функцій банків і страховиків, мають ґрунтуватися на перевірених світових моделях. Такий комплексний підхід, заснований на історичних підвалинах взаємного страхування та сучасних інноваційних рішеннях, здатен забезпечити стійкий розвиток українського страхового ринку в умовах глобальних змін.

Список використаних джерел:

1. Вігдорчик Н.А. Соціальне страхування (систематичний виклад історії, організації та практики всіх форм соціального страхування). - К.: Практична медицина, 1912. - 295 с.
2. Віленчук О. М. Перегляд інноваційні стратегії управління діяльністю страхових компаній: міжнародний та національний контексти. *Scientific Bulletin of Kherson State University. Series Economic Sciences*. URL: <https://www.ej.journal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/708/698>.

3. Планування в системі фінансового менеджменту страхових компаній в умовах воєнного стану - Електронна бібліотека Житомирського державного університету / О. М. Петрук та ін. - *Електронна бібліотека Житомирського державного університету*. URL: <http://eprints.zu.edu.ua/37226/>.

4. Сосновська О. О., Сіренька І. І. Тенденції інноваційного розвитку страхових компаній в Україні. *Європейський науковий журнал Економічних та фінансових інновацій*. 2021. URL: <https://doi.org/10.32750/2021-0202>.

5. Тимчак М., Чізмар Т. Виклики функціонування страхового ринку України в умовах воєнного часу. *Трансформація національної моделі фінансово-кредитних відносин: виклики глобалізації та регіональні аспекти*. URL: <http://surl.li/qxjdv>.